

ПОТЕНЦІАЛ БРІКС ЯК «ЦЕНТРУ СИЛИ» АЗІЇ

Ключові слова: БРІКС, Азія, Китай, Захід, центр сили.

Keywords: BRICS, Asia, China, West, center of power.

Міжурядове об'єднання БРІКС, ініційоване чотирма економіками, що розвиваються (Бразилією, Росією, Індією та КНР), зазнало суттєвої трансформації після приєднання Південно-Африканської Республіки у 2010 р. Розширення 2024–2025 рр., у межах якого до групи приєдналися Єгипет, Ефіопія, Іран, Саудівська Аравія, ОАЕ та Індонезія, зумовило формування формату БРІКС+. Додатковим індикатором зростання впливу об'єднання стала інституціоналізація статусу десяти держав-партнерів (зокрема Казахстану, Малайзії, В'єтнаму та інших), що свідчить про високий рівень зацікавленості у багатосторонньому співробітництві [1].

У поточних умовах можна констатувати розширення територіального, демографічного й ресурсного потенціалу. Згідно з даними МВФ, держави БРІКС+ станом на 2025 р. разом становлять 43,93 % світової економіки, а сукупне населення 4,45 мільярда осіб (55,61 % від світового) [7].

Однак ключовим є не лише загальний масштаб БРІКС, а його внутрішня структура. Основна вага групи припадає саме на держави Азії: Китай та Індія формують найбільшу частку сукупного ВВП і населення групи.

Інтеграція Індонезії до складу БРІКС остаточно закріпила домінування азійського компонента. Отже, відбувається закономірне зміщення фактичного геополітичного та гео економічного «центру тяжіння» групи в бік Азії, що визначає майбутні вектори її стратегічного розвитку. Метою дослідження є аналіз потенціалу БРІКС як нового «центру сили» в Азії.

БРІКС позиціонує себе не як «групу конфронтації», а як платформу координації інтересів держав Глобального Півдня. Об'єднання прагне посилити економічну, політичну та соціальну співпрацю, розширити участь держав Півдня в глобальному управлінні та впливати на реформування ООН, МВФ, СОТ і Світового банку.

Водночас БРІКС пропонує альтернативний підхід до міжнародної взаємодії через власну модель багатосторонності, що поєднує співпрацю держав Глобального Півдня та Півночі [1]. Ці позиціонування мають характер структурного перегляду та нормативного коригування, піддають сумніву ефективність універсалістських принципів, асиметричність інституцій глобального врядування та селективність їх застосування.

Провідна роль у реалізації цієї концепції належить азійським державам. У 2023 р. Китай найбільше інвестував у розвиток групи – 151,439 млн доларів. Бразилія та Індія посідали друге місце за показниками внутрішніх прямих іноземних інвестицій [2]. У 2022 р. лідируючими секторами були автомобільна та електронна промисловість. Китай та Індія мали найбільше проєктів на суми 8 млрд та

7,5 млрд доларів відповідно [2, 4]. Посилення ролі Індонезії, Малайзії та В'єтнаму зміцнює азійський вимір співпраці.

Водночас група формує власні інституції та механізми, що націлені на розширення. Вони є перспективними альтернативами традиційним глобальним інституціям. Банк Нового Розвитку забезпечує гнучкіші умови фінансування, підтримку національних валют та відкриту модель членства. Найбільша частка фінансування припадає на Південну та Південно-Східну Азію [4]. Другим механізмом є Угода про умовні резерви, що позиціонується як альтернатива механізмам МВФ.

БРІКС є привабливим майданчиком для співпраці держав Азії в умовах економічних і політичних потрясінь. Приєднання Індонезії стало можливим завдяки ролі Китаю як провідного партнера, що забезпечує економічну та політичну підтримку.

Водночас посилення азійської складової не означає автоматичного формування єдиного центру сили. Держави БРІКС мають різні стратегічні інтереси, продовжують співпрацювати із західними державами та не створили механізмів жорсткої координації політики.

В'єтнам у партнерстві з BRICS підтверджує політику багатовекторності та стратегічної автономії [6]. Індонезія під час приєднання окреслила себе як «місток між Півднем та Північчю» та наголосила на розвитку співпраці з Африкою і Латинською Америкою [5].

Також в групі існують різні стратегічні інтереси, пов'язані із політикою забезпечення національних інтересів, а також внутрішніми конфронтаціями. Особливо критичним фактором є суперечності у Південно-Китайському морі щодо питання територіальних вод і безпеки. Це змушує держави балансувати між співпрацею з Китаєм та підтримкою від Заходу в аспектах безпеки, що зменшує політичну синхронізацію в межах БРІКС.

За своєю природою БРІКС є гетерогенною структурою, що явно ілюструє неоднорідність, яка ускладнює інтеграційні процеси. Навіть в межах Азійського регіону відсутня єдина політична та економічна лінія, що створює бар'єри для узгодженого політичного курсу, та зменшує здатність групи діяти як єдиний центр сили.

Фактичний економічний вплив БРІКС залишається слабшим, ніж у регіональних економічних об'єднань Азії [7]. На відміну від БРІКС, АСЕАН має вищий ступінь інституційної зрілості через наявність наднаціональних органів управління та здатність до формування спільних торговельних режимів. У межах ВРЕП держави АСЕАН і Китай сформували масштабні внутрішні ланцюги вартості: у 2023 р. торгівля між Китаєм та АСЕАН перевищила \$428 млрд, що становило понад 15 % торговельного портфеля Китаю [4]. Угоду про вільну торгівлю між КНР та АСЕАН було розширено на цифрову економіку та «зелену» промисловість. Це свідчить, що інституційна цілісність і регулятивні механізми є важливішими для життєздатності міжнародних об'єднань, ніж декларативні формати співпраці.

Отже, хоча БРІКС й посилює економічний вплив азійських держав і створює платформу для багатосторонньої співпраці, вона не може автоматично консолідуватися в єдиний центр сили. Дії держав-членів та партнерів забезпечують регіональний вплив у межах Глобального Півдня, проте водночас висвітлюють різноманітність і внутрішню складність структури.

БРІКС функціонує в міжнародній системі, де панує не ідеологічне протистояння, а складне поєднання регіональної конкуренції та стратегічного балансування між державами. Без наявності єдиного стратегічного бачення або спільного виклику, група навряд чи здатна відігравати роль трансформаційного чинника в міжнародній політиці.

Отже, можна зазначити, що розширення формату до БРІКС+ у 2024–2025 рр. призвело до критичного зміщення «центру тяжіння» організації в бік Азійського регіону. Азійський компонент наразі є домінантним як за демографічними показниками, так і за економічним внеском, що робить регіон фундаментом життєздатності об'єднання.

БРІКС успішно формує паралельну архітектуру глобального врядування через такі інституції, як Банк Нового Розвитку та Угоду про умовні резерви. Ці механізми пропонують державам Глобального Півдня гнучкіші альтернативи МВФ та Світовому банку, фокусуючись на фінансуванні в національних валютах та підтримці інфраструктурних проєктів, переважно в Південній та Південно-Східній Азії [3].

Попри зростання впливу, БРІКС не став повноцінним «центром сили» через внутрішні суперечності, зокрема територіальні конфлікти та відсутність єдиного політичного курсу. Через різні інтереси учасників економічна кооперація переважає над політичною єдністю.

На відміну від формалізованих структур (АСЕАН чи ВРЕП), БРІКС залишається мережевим об'єднанням без наднаціональних органів і спільних торговельних режимів, що обмежує його роль як єдиного актора міжнародної політики.

Джерела та література

1. BRICS. URL: <https://infobrics.org/en/news/bank-brics/?page=2>
2. BRICS Investment Report. United Nations Conference on Trade and Development. 2023. URL: https://unctad.org/system/files/official-document/diae2023d1_en.pdf
3. BRICS New Development Bank and Contingent Reserve Arrangement: Presentation to Parliamentary Committees. National Treasury. URL: https://static.pmg.org.za/150428BRICS_Bank.pdf
4. Projects. New Development Bank. *NDB*. URL: <https://www.ndb.int/projects/>
5. RI to bridge Indo-Pacific, developing nations' interests. *ANTARA*. 2025. URL: <https://en.antaranews.com/news/340918/ri-to-bridge-indo-pacific-developing-nations-interests>
6. The Ministry of Foreign Affairs provides information on Vietnam becoming a BRICS Partner Country. *Vietnam.vn*. 2025. URL: <https://www.vietnam.vn/en/bo-ngoai-giao-thong-tin-ve-viec-viet-nam-tro-thanh-nuoc-doi-tac-brics>
7. World economic outlook. Global Economy in Flux, Prospects Remain Dim. *International Monetary Fund*. 2025. URL: <https://www.imf.org/-/media/files/publications/weo/2025/october/english/text.pdf>